

พัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย

Develop a Guidance Process Innovation in Buddhist for Educational Personnel in Thailand Society

สายหยุด มีฤกษ์¹, พระครูโสภณปริยัตยานุกิต², ชาตชาย พิทักษ์ธนาคม³,
อิทธิพล แก้วพิลา⁴ และ พระครูปลัดมารุต วรมงคล⁵

Sayyud Mererk¹, PhrakruSophonpariyatayanukit², Chartchai Pitakthanakom³,
Ittiphon kaewpila⁴ and Phrakrupalad Marot Varamangkalo⁵

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, Email: ¹Sayyud.mrk@mcu.ac.th

Retrieved: February 15, 2025; Revised: February 27, 2025; Accepted: February 28, 2025

บทคัดย่อ

การครั้งนี้วิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย 3) เพื่อทดลองใช้และประเมินนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 พัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธฯ และระยะที่ 2 การทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธฯ มีกลุ่มประชากร คือ ครูแนะแนวในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานแนะแนวและนิสิตคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาแนะแนว สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา และสาขาวิชาจิตวิทยาแนะแนว จำนวนทั้งหมด 18 รูป/คน มีการสัมภาษณ์ ทดลองใช้นวัตกรรมฯ (6 โมดูล) และประเมินนวัตกรรมฯ

ผลการวิจัย พบว่า

1) กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านขอบข่ายการแนะแนววิถีพุทธ เป็นการส่งเสริมให้ครูแนะแนวหรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ให้บริการแนะแนวให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตร ไตรสิกขา พลละ 5 อิทธิบาท 4 พรหมวิหารธรรม มรรคมีองค์ 8 และโยนิโสณมสิการ เพื่อนำหลักธรรมดังกล่าวมาผสมผสานในการจัดกิจกรรมหรือบริการแนะแนว 2) บริการแนะแนววิถีพุทธ บริการแนะแนว 5 บริการเป็นกระบวนการพื้นฐานของงานแนะแนวมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการ การป้องกันปัญหา และการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน และเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเจริญงอกงามและพัฒนาได้อย่างเต็มที่ 3) ครูแนะแนววิถีพุทธ ครูผู้ทำหน้าที่ให้บริการแนะแนวเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเอื้อให้การดำเนินงานแนะแนวบรรลุเป้าประสงค์ ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญคือมีความเป็นกัลยาณมิตร

2) นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็นนวัตกรรมที่เป็นกระบวนการพัฒนาต่อยอดงานแนะแนวที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากขึ้นโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานกับการดำเนินงานแนะแนว ประกอบด้วยโมดูลการฝึกอบรม 6 โมดูล ประกอบด้วย โมดูลที่ 1 คุณค่าของงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครูแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ โมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 5 บริการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ

3) นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทยมีองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใน 3 ประการ คือ ประการแรก เตรียมความพร้อมภายในจิตใจของครู ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในของครูผู้ทำหน้าที่แนะแนวที่มีจิตใจที่ประกอบด้วยเมตตากรุณา มีความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน ประการที่ 2 ครูผู้ทำหน้าที่งานแนะแนวได้นวัตกรรมที่มีความน่าสนใจ ทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายและไม่เสียค่าใช้จ่ายในการใช้นวัตกรรมฯ ก่อให้เกิดคุณค่าต่อบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำกระบวนการแนะแนววิถีพุทธไปใช้พัฒนาการทำงานในหน้าที่ของตน เกิดความสุขในการปฏิบัติงาน และเป็นการส่งเสริมให้ประสิทธิภาพการแนะแนวในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นมีความสุขในการปฏิบัติงานเป็นประโยชน์ช่วยพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืน ส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญ ประการที่ 3 ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถศึกษาเล่าเรียนและดำเนินชีวิตได้เหมาะสมกับศักยภาพของตน

คำสำคัญ: นวัตกรรม; กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ; บุคลากรทางการศึกษา

Abstract

The purpose of this study is 1) to analyze develop a guidance process innovation in Buddhist for educational personnel in Thailand Society. 2) To develop a guidance process innovation in Buddhist for educational personnel in Thailand Society. 3) To test and evaluate a guidance process innovation in Buddhist for educational personnel in Thailand Society. It was Research and Development by classify to be 2 phases as follow, phase 1 for innovation in Buddhist development, then phase 2 to test and check quality of innovation in Buddhist development. The population were guidance teachers in school and some expertism and education's students on major for Buddhism and guidance psychology total 18 persons. There were (6 Models) for interview and innovation evaluated.

The research results found that

1. Develop a guidance process innovation in Buddhist for educational personnel in Thailand society has 3 consist of, 1) part for Buddhist guidance promote for guidance teachers or educated persons who know and understand Dhamma such as Kanlayanamitthadham, Threefold training, 5 Bala, four noble truth, Brommavihara 4, Noble Eightfold path, and Yonisomanasikarn, to take Dhamma principal mixed for activity or guidance. 2) Buddhist guidance and 5 services were process on condition of guidance had the aim for support and developing to prevent problems for learners then help them to be progressing. 3) Buddhist guidance teachers mean those who service and take action by generosity then taking to target which important and friendly.

2. Innovation in Buddhist for educational personnel in Thailand Society mean process for continues and effect quality with applying Buddhist principal to mixed for guidance. There were 6 models as consist of model 1 Buddhist value for work, model 2 Buddhist teaching faithful, model 3 teachers and main point for Buddhist guidance, model 4 scope for Buddhist guidance, model 5 for Buddhist guidance and practices.

3. Innovation in Buddhist for educational personnel in Thailand society had 3 constructions for knowledge were as the first one for teachers' mind preparing that will be each individual for guidance. They were had their mind for kindness and friendly with learners. The

second one they were doing for interesting modern guideline and easy assert then free. So that, it will be worth education for them and could be taken process innovation in Buddhist for their development and make them happiness in work place. On the other hand, it will help for long social development and lasting too. The third one learner get knowledge and understand then could be developed themselves by absolutely.

Keywords: Innovation; Guidance Process in Buddhist; Educational Personnel

บทนำ

ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมต่าง ๆ ส่งผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง เกิดการแข่งขันกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำมาหาเลี้ยงชีพ การริบเร่งทำงานหารายได้มาซื้อสิ่งของอุปโภค บริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง กระแสวัฒนธรรมและนวัตกรรมของความเจริญจากต่างประเทศได้แพร่หลายเข้าสู่ประเทศไทยอย่างไร้พรมแดน การใช้ชีวิตของการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย เป็นไปในเชิงวัตถุนิยม บริโภคของแพง นิยมสินค้าต่างประเทศ มีความรุนแรงของปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ทำตามอย่างวัยรุ่นตะวันตก การใช้ความรุนแรง สื่อลามก อนาจารราคาถูกลงที่สามารถซื้อขายง่าย (สายหยุด มีฤทธิ์, 2564) จากสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลง การแนะนำนับเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคม เพราะจะช่วยให้สามารถเลือกศึกษาเล่าเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตามความถนัด ความสนใจ และพัฒนาตนในการศึกษาเล่าเรียนได้เต็มตามศักยภาพ เมื่อเลือกศึกษาเล่าเรียนได้ตามศักยภาพที่ตนเอง ก็สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพที่ดี และส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิต การแนะนำด้านสังคมช่วยให้สามารถเผชิญหน้าและรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบันได้นอกจากนี้การแนะนำยังมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพชีวิตที่ดี ความสามารถในการปรับสภาพตัวเองให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันท่ามกลางวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (ชุติมา ศิริรักษ์, 2564)

การแนะนำมีมาเป็นเวลานานตั้งแต่สมัยพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนเกี่ยวกับหลักการแนะนำทางการดำเนินชีวิต พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการแนะนำ เชื่อว่ามนุษย์เกิดขึ้นมาพร้อมกับความทุกข์ เพราะการเกิดแล้วเกิดอีกเป็นทุกข์รำไป แต่สำหรับผู้ที่เกิดมาแล้วพัฒนาตนเองจนถึงขั้นสูงสุด ก็สามารถพัฒนาจากความทุกข์ได้ ดังนั้นพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับการแนะนำ มุ่งช่วยเหลือให้บุคคลพ้นจากความทุกข์ที่แท้จริง ผ่านกระบวนการพัฒนาจิตใจที่มีผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ในการแนะนำให้ผู้ที่มีความทุกข์ (สรายุทธ อุดมและคณะ, 2564) มีแนวทางในการจัดการความทุกข์ด้วยตนเองได้ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขหรือลดปัญหาให้น้อยลง การแนะนำในทางพระพุทธศาสนา คือ การช่วยให้บุคคลพึ่งตนเองได้ ในแง่ของพุทธศาสนามีหลักการที่ให้ทุกคนพึ่งตนเอง ด้วยพุทธภาษิตที่ว่า อตตาทิ อตตโน นาโถ แปลว่า ตนแลเป็นที่พึ่งของตน (ขุ.ธ. (บาลี) 25/160/45, ขุ.ธ. (ไทย) 25/160/82) ในสังคมไทยผู้คนส่วนใหญ่มักจะเคยได้ยินพุทธภาษิตข้อนี้และมีพระพุทธพจน์เกี่ยวกับการแนะนำมากมาย เช่น อตตาทิ กิร พุทโธ นาโถ แปลว่า เพราะตนนั้นแลฝึกได้ยากยิ่ง(ขุ.ธ. (บาลี) 25/159/45, ขุ.ธ. (ไทย) 25/159/82) เอกอญเญ เขยยมตตานํ แปลว่า ผู้ชนะตนได้ชื่อว่าผู้ชนะที่ยอดเยี่ยม (ขุ.ธ. (บาลี) 25/103/35, ขุ.ธ. (ไทย) 25/103/62)

นักแนะแนว นักวิชาการชาวอเมริกันมีการกล่าวถึงประวัติและความสำคัญของการแนะแนว อาทิเช่น ปี ค.ศ.1695 จอห์น ล็อก กล่าวว่า “ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับเด็กพึงพิจารณาให้ถึงธรรมชาติ นิสัยและความถนัดของเด็ก และทดลองว่าเด็กคนไหนจะหันไปประกอบอาชีพอะไรจึงจะเหมาะสม” และต่อมาในปี ค.ศ. 1907 เจสซี บี เดวิด (Jessie B. David) ได้จัดโครงการแนะแนวสำหรับโรงเรียนมัธยม มีทั้งการแนะแนวการศึกษา อาชีพ ปัญหาส่วนตัวและศีลธรรมจรรยา นอกจากนี้ยังมีแฟรงค์ พาร์สันส์ (Frank Parson) ซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการ

แนะแนวอาชีพ ส่งผลให้การแนะแนวอาชีพมีความสำคัญมากในสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Choosing a Vocation (วิธีการเลือกอาชีพ) ยึดหลักในการแนะแนวอาชีพ 3 ประการ คือ การวิเคราะห์ตนเอง การวิเคราะห์อาชีพ และการใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ตามลำดับ

การแนะแนวมีความสำคัญและบุคลากรทางการศึกษา/ครูแนะแนว ผู้ที่ทำให้การแนะแนวมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การให้บริการแนะแนวต้องมีการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการบริการแนะแนว จึงเป็นกระบวนการนวัตกรรมแนะแนวที่ก่อให้เกิดกระบวนการทางความคิดใหม่ในการแนะแนว การสร้างโอกาสหรือลงมือปฏิบัติเพื่อส่งเสริมพัฒนาป้องกัน แก้ไข ให้ผู้เรียนภายใต้ขอบข่ายงานแนะแนว 3 ด้าน ผ่านบริการแนะแนว 5 บริการ ดังนั้นนวัตกรรมกระบวนการแนะแนว คือ การแนะแนวที่มีผสมผสาน วิธีการ แนวความคิดใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อนักเรียน และครูแนะแนว มีคุณค่าต่อสังคมส่วนรวมมาใช้ในการแนะแนว โดยนวัตกรรมกระบวนการแนะแนว มีความใหม่ทันสมัยทันกับการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่อยู่ในยุคสังคมดิจิทัล การสร้างและพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนวตรงตามความต้องการของสังคม และสามารถนำไปใช้ได้จริงเพื่อให้การแนะแนวมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมพัฒนาป้องกัน แก้ไขปัญหาภายในสังคมที่จะอาจเกิดขึ้นได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในสังคม ฉะนั้นการแนะแนวจึงควรมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับตามยุคสมัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (สายหยุด มีฤกษ์, 2564)

บุคลากรทางการศึกษาหรือครูแนะแนวจึงมีความสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนซึ่งเป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงความคิดและวิธีการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่ดีเหมาะสม ถนัด และตรงตามความต้องการของตนเอง สามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน อีกทั้ง วิธีการแนวทางในการแนะแนวยังมีส่วนสำคัญในการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ และเข้าถึงกลุ่มของผู้ที่รับบริการให้มีความเข้าใจ การแนะแนววิถีพุทธมุ่งเน้นให้ครูแนะแนวมีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ภายในใจของตนเอง และมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมในการคิดวิเคราะห์ความแตกต่างของนักเรียน เพื่อให้สามารถให้บริการแนะแนวได้เหมาะสมตรงตามผู้รับบริการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เพื่อส่งเสริม พัฒนา สร้างแรงศรัทธาในการเป็นครูแนะแนว หรือบุคลากรทางการศึกษาในการแนะแนวนักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถพัฒนาศักยภาพที่มีเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย
- 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย
- 3) เพื่อทดลองใช้และประเมินนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดอ่างทอง, พระนครศรีอยุธยา, ปทุมธานี และประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 4,498 คน (ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่าง โดยเลือกบุคคลจำนวน 18 คนสำหรับการทดลอง และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน นอกจากนี้ยังมีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 12 คนด้วย

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ

1) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (D1) มีดังนี้ (1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ (2) กำหนดองค์ประกอบของการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธและนิยามเชิง (3) ปฏิบัติการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (4) หาคุณภาพเครื่องมือและค่าความเชื่อมั่น (5) เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 12 รูป/คน (6) พัฒนานวัตกรรมนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธและแบบประเมินนวัตกรรมสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา (7) การตรวจสอบนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย (ฉบับร่าง) (8) สนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน ได้นวัตกรรมนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธและแบบประเมินนวัตกรรมสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา

2) การพัฒนาขั้นที่ 2 (D2) คือ สรุปรายการทดลองใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย และปรับปรุงพัฒนาโปรแกรมให้สมบูรณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้ เครื่องมือที่ใช้ (D2) (1) ใบประเมินบันทึกประสบการณ์การเข้าร่วมทดลองใช้นวัตกรรมฯ (2) ไฟล์ถอดเสียงบทสนทนาระหว่างดำเนินการ (3) การสังเกตจากผู้วิจัยระหว่างดำเนินการ ขั้นตอนดำเนินการพัฒนา (D2) (1) ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อค้นพบทั้งจุดเด่นและสิ่งที่ต้องพัฒนาในทดลองใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย (2) ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงพัฒนาทดลองใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย ที่มีความสมบูรณ์เหมาะสม

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์การพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย จำนวน 9 ข้อ ส่วนที่ 2 นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย จำนวน 6 โมดูล โมดูลที่ 1 คุณค่าของงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครูแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ โมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 5 บริการแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 6 กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ ส่วนที่ 3 แบบประเมินนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ประเมินการใช้นวัตกรรมฯ จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การแนะแนวในสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบประเมินนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย แบ่งเป็น 6 โมดูล จำนวน 30 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 พัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรม กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ โดยผู้วิจัยได้ศึกษา แหล่งข้อมูล เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ และ 2) การประเมินความต้องการจำเป็นของบุคลากรทางการศึกษาในพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ แหล่งข้อมูล คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูป/คน การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ประกอบด้วยบุคลากรทางการศึกษาในกรุงเทพมหานคร จังหวัดสงขลา จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสระบุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดปทุมธานี ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการแนะแนว นวัตกรรม และวิถีพุทธ เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ 1 ฉบับ

3) พัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย ดังนี้ (1) เครื่องมือสำหรับการดำเนินงานวิจัย จำนวน 1 ฉบับ คือ นวัตกรรมฉบับร่าง (2) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน และ (3) เครื่องมือสำหรับการทดลอง นวัตกรรม จำนวน 1 ฉบับ คือ แบบประเมิน วัดกรรมและสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาต่อนวัตกรรม

4) การตรวจสอบนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย (ฉบับร่าง) โดยร่างแบบคำถามเพื่อใช้ในประเมินโปรแกรม และการสนทนากลุ่ม โดยใช้ด้วยหลักการประเมิน ด้านความถูกต้องและครอบคลุม (Accuracy) ด้านความเหมาะสม (Propriety) ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ (Feasibility) และ ความมีประโยชน์ (Utility)

ระยะที่ 2 การทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย กลุ่มบุคลากรทางการศึกษาผู้ทดลองใช้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง สำหรับทดลองใช้นวัตกรรม 18 รูป/คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้จัดขึ้นโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 12 คน เพื่อประเมินนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ โดยมีการสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมดังกล่าว โดยใช้หลักการประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้องและครอบคลุม (Accuracy) ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ (Feasibility) และความมีประโยชน์ (Utility) สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองจำนวน 18 คน

ผลการวิจัย

1. กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย

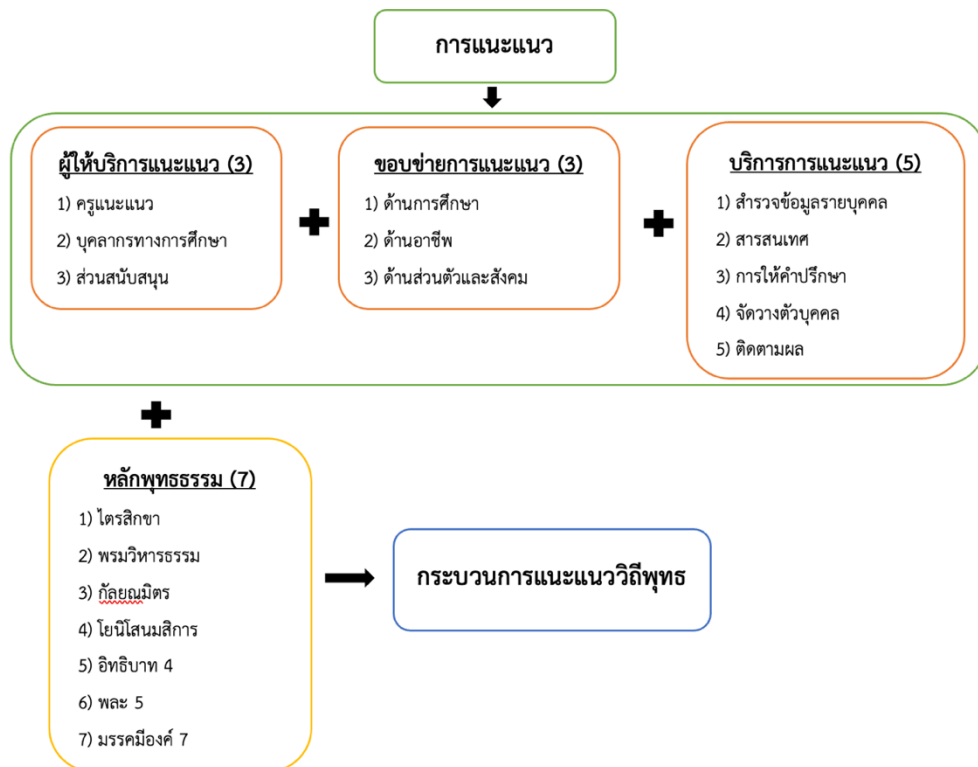
การแนะแนวมีบทบาทในสถานศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่น รู้ขอบเขตความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และสภาพแวดล้อม ด้วยกลวิธีต่างๆ ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุข โดยจากการศึกษาพบว่ากระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญ ใน 3 ด้านคือ

1) ด้านขอบข่ายการแนะแนววิถีพุทธ เป็นการจัดการงานแนะแนวที่ครอบคลุมใน 3 ด้านคือ ด้านการศึกษา มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา เทคนิคการเรียน การวางแผนการเรียน แนวทางการศึกษาต่อเพื่ออาชีพ ด้านอาชีพ รู้จักลักษณะอาชีพ มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพและการปรับตัวการทำงาน/อาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม รู้จัก เข้าใจตนเอง พัฒนาบุคลิกภาพ อารมณ์ สุขภาพกายให้ใจดี ทั้ง 3 ด้าน เป็นส่งเสริมให้ครูแนะแนว หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ให้บริการแนะแนวให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตร ไตรสิกขา พละ 5 อิทธิบาท 4 พรหมวิหารธรรม มรรคมีองค์ 8 และโยนิโสมนสิการ เพื่อนำหลักธรรมดังกล่าวมาผสมผสานในการจัดกิจกรรมหรือบริการแนะแนวตามขอบข่ายด้านต่าง ๆ

2) บริการแนะแนววิถีพุทธ บริการแนะแนว 5 บริการเป็นกระบวนการพื้นฐานของงานแนะแนวมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการ การป้องกันปัญหา และการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน และเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเจริญงอกงามและพัฒนาได้อย่างเต็มที่และในบริการแนะแนววิถีพุทธประกอบด้วย 5 บริการ คือ บริการศึกษารวบรวมข้อมูล บริการสนเทศ บริการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล บรูณาการพละ 5 เป็นธรรมประจำใจของครูแนะแนว มีศรัทธา (ความเชื่อ) วิริยะ (ความเพียร) สติ (ระลึกได้) สมาธิ (ความตั้งมั่นในจิต) ปัญญา (ความรู้ทั่วชัด) เพื่อให้มีใจที่มั่นคงในการให้บริการแนะแนว เมื่อ

เจอสั่งที่มากกระทบครูแนะแนวต้องมีความเชื่อในตนเองและผู้อื่น มีความเพียรในการให้บริการ ระลึกในทำหน้าที่ และมีความรอบรู้ในขอบข่ายการแนะแนวและบริการแนะแนว และมีอิทธิบาท 4

3) ครูแนะแนววิถีพุทธ ครูผู้ทำหน้าที่ให้บริการแนะแนวเป็นผู้ที่บทบาทสำคัญในการเอื้อให้การดำเนินงานแนะแนวบรรลุเป้าประสงค์ ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ มีความเป็นกัลยาณมิตรอย่างตั้งใจ 7 ประการ คือ (1) น่ารัก (ปิโย) มีบุคลิกภาพดีชวนมอง การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไป (2) น่ารัก (ครุ) ผู้หนักด้วยความรู้และคุณธรรม น่านับถือ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” (3) การอบรมตน (ภวนีโย) พัฒนาตนไม่หยุด แสวงหาความรู้ ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต (4) (วัตตา จะ) คำพูดประโยคเดียวแล้วให้ได้ผล จะพูดให้ได้ผล ครูแนะแนวต้องเปิดใจรับฟัง (5) ทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ครูแนะแนว เวลาสอนคนต้องพูดค่อยๆ ทนต่อคำถามของผู้เรียน คำวิพากษ์วิจารณ์ (6) (คัมภีรัง กถัง กัตตา) ให้บริการแนะแนวด้านไหนต้องศึกษาให้เข้าใจก่อน “อย่าพูดเรื่องที่ไม่เข้าใจ” ให้การแนะแนวตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (7) (โน อัญฐานะ นิโยชเย) “ต้องมีจรรยาบรรณ” ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

2. นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย

นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็นนวัตกรรมที่เป็นกระบวนการ พัฒนาต่อยอดงานแนะแนวที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากขึ้นโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานกับการดำเนินงานแนะแนว ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอในรูปแบบชุดฝึกอบรมที่มีรายละเอียดของเนื้อหา เอกสาร และกิจกรรมที่ใช้ในการอบรม โดยมีโครงสร้างหัวข้อเนื้อหาในแต่ละโมดูล ประกอบด้วย

1) ชื่อโมดูล การอบรมเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูแนะแนววิถีพุทธ ประกอบด้วยโมดูล การฝึกอบรม 6 โมดูล ซึ่งครอบคลุมองค์ความรู้ในการดำเนินงานกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ โดยกำหนดชื่อโมดูลตามความเหมาะสมของเนื้อหา ดังนี้ โมดูลที่ 1 คุณค่าของงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครู

แนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ โมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 5 บริการแนะแนววิถีพุทธ และโมดูลที่ 6 กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ

2) วัตถุประสงค์ ในแต่ละโมดูล จะมีการระบุวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์พุทธธรรมกับงานแนะแนวอะไรบ้าง และมีพฤติกรรมอย่างไร ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นข้อ ๆ

3) เนื้อหาสาระ ในแต่ละโมดูลได้ระบุเนื้อหาสาระที่สำคัญที่ใช้ในแต่ละโมดูล และบางส่วนอาจมีเนื้อหาองค์ความรู้เพิ่มเติมที่ผู้เข้าอบรมสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยมีเนื้อหาอยู่ในใบความรู้

4) เวลาที่ใช้ เป็นการกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละโมดูล โดยพิจารณาตามสัดส่วนที่เหมาะสมตามเนื้อหาที่ผ่านการสังเคราะห์จากงานวิจัย

5) วิธีการดำเนินการ เป็นรายละเอียดของการดำเนินการในแต่ละโมดูลเป็นขั้นตอนตามลำดับ รวมทั้งมีเอกสารประกอบในทุกโมดูล เช่น ใบความรู้ ใบกิจกรรม แบบบันทึก ทั้งนี้วิธีการดำเนินการเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูผู้ทำหน้าที่แนะแนวจึงมีการประยุกต์พิธีกรรมทางพุทธศาสนาโดยมุ่งเน้นให้ผู้เข้าอบรมได้มีการ (1) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (2) ฟังการบรรยาย (3) ศึกษาจากวิดีโอ (4) ศึกษาเนื้อหาจากใบความรู้ (5) แบ่งกลุ่มระดมความคิด อภิปราย วิเคราะห์ ประเมินและฝึกทักษะ และ (6) ลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง

6) สื่อที่ใช้ เป็นการระบุสื่อที่ใช้ประกอบการอบรมในแต่ละโมดูล ซึ่งเป็นสื่อที่เป็นเอกสารที่เตรียมไว้ในการจัดกิจกรรม เช่น ใบความรู้ ใบกิจกรรม การประเมิน ฯ และสื่อที่นอกเหนือจากเอกสารที่เตรียมไว้เพื่อใช้ในเนื้อหาของแต่ละโมดูล/แต่ละกิจกรรม เช่น Power Point วิดีทัศน์ เรื่องเล่าในพระไตรปิฎก กรณีตัวอย่าง เป็นต้น

7) การประเมินผล เป็นการประเมินจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและ แบบประเมินความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้นำนวัตกรรมการกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดไทย 6 โมดูล และแบบประเมินนวัตกรรมการกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดไทยและสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูป/คน เพื่อยืนยันความถูกต้องและเหมาะสมของนวัตกรรมการฯ และแบบประเมินของนวัตกรรมการฯ จนได้นวัตกรรมการกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดไทย ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้

3. การทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมการกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อประเมินคุณภาพของนวัตกรรมการฯ มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 10 คน ร้อยละ 55.60 อายุส่วนใหญ่อยู่อยู่ในช่วง 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.6 รองลงมาคือ อายุในช่วง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.2 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 12 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาระดับปริญญาโท จำนวน 5 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 และ ทุกท่านมีประสบการณ์การแนะแนวในการทำงานแนะแนวในสถานศึกษา

2) ผลการการประเมินนวัตกรรมการกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดไทย การประเมินนวัตกรรมการกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดไทยโดยภาพรวมพบว่า นวัตกรรมการกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดไทย ภาพรวม อยู่ในระดับมาก สำหรับผลพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ โมดูลที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ มีค่าเฉลี่ย 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .347 เป็นค่าที่มากเป็นลำดับแรก โมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะแนววิถีพุทธ มีค่าเฉลี่ย 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .400 โมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครูแนะแนววิถีพุทธ มีค่าเฉลี่ย 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .638 โมดูลที่ 6 กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .650

ในโมดูลที่ 1 คุณค่าของงานแนะแนววิถีพุทธ มีค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .676 และ โมดูลที่ 5 บริการแนะแนววิถีพุทธ มีค่าเฉลี่ย 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .452 ตามลำดับ ในส่วนการประเมินในโมดูลที่

1 พบว่า คุณค่าของงานแนะแนววิถีพุทธ อยู่ในระดับมาก ทุกรายข้อ คือ ตระหนักในคุณค่าของการแนะแนววิถีพุทธที่มีต่อการทำงานแนะแนวของตนเอง มีประโยชน์ต่อผู้เรียน บุคลากรทางการศึกษา/เพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสภาพบริบทที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน สามารถป้องกัน พัฒนา หรือแก้ปัญหาได้ตรงตาม สุดท้าย คือ มีความสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถและการปฏิบัติหน้าที่การแนะแนววิถีพุทธ

ในโมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครูแนะแนววิถีพุทธ อยู่ในระดับมากทุกรายข้อ คือ สร้างความตระหนักถึงสภาวะใจของตนเอง ได้ฝึกสติ สมาธิที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงานในหน้าที่แนะแนว มีความศรัทธาและเข้าถึงวิถีธรรมทางพุทธศาสนา สร้างความงอกงามยินดี เห็นความหมายและคุณค่าของการทำงานแนะแนวของตน และนำไปใช้บูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ ได้ และ มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้สัมฤทธิ์ผล

ในโมดูลที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ พบว่าผลการประเมินรายข้ออยู่ในระดับมากคือการช่วยพัฒนาครูผู้ทำหน้าที่แนะแนว ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการเป็นครูแนะแนววิถีพุทธ ให้เห็นคุณค่าของตนเองในการเป็นครูแนะแนววิถีพุทธ มีประโยชน์ในการนำการแนะแนววิถีพุทธไปช่วยเหลือผู้เรียนได้ มีจุดเด่นน่าสนใจ เข้าใจง่าย สะท้อนถึงการมีกระบวนการคิดใหม่ และสามารถนำหลักคิดไปใช้ในการแนะแนววิถีได้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน

ในโมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะแนววิถีพุทธ ผลการประเมินอยู่ในระดับมากในทุกข้อคือ ช่วยให้ครูผู้ทำหน้าที่แนะแนวตระหนักถึงความสำคัญในการนำหลักธรรมในการดำเนินงานแนะแนว สามารถนำมาประยุกต์หลักธรรมสู่การปฏิบัติงานแนะแนวและเนื้อหาสาระได้อย่างเหมาะสม และสุดท้ายผู้เรียนสามารถแบ่งเวลาในการศึกษาเล่าเรียน

ในโมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะแนววิถีพุทธ อยู่ในระดับมากในทุกข้อ สามารถสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการนำหลักธรรมจัดบริการแนะแนว 5 บริการ มีความรู้ความเข้าใจในบริการแนะแนววิถีพุทธ สามารถประยุกต์หลักธรรมสู่การจัดบริการแนะแนว 5 บริการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สุดท้าย คือ เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้เรียน สถานศึกษา วงการวิชาชีพ และชุมชน

ในโมดูลที่ 5 บริการแนะแนววิถีพุทธ อยู่ในระดับมากในทุกรายข้อ คือสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการนำหลักธรรมบริการแนะแนว 5 บริการ สามารถประยุกต์หลักธรรมสู่การจัดบริการแนะแนว 5 บริการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจในบริการแนะแนววิถีพุทธ มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ และสามารถนำพัฒนาต่อยอดได้ สุดท้าย คือ เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้เรียน สถานศึกษา วงการวิชาชีพ และชุมชน

ในโมดูลที่ 6 กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ อยู่ในระดับมากในทุกรายข้อคือ ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในความสามารถของตนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ มีขั้นตอนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ มีมุมมองกระบวนการแนะแนววิถีพุทธอย่างเป็นองค์รวม สุดท้าย คือ นำไปพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมได้ ความรู้ทักษะกระบวนการ

อภิปรายผลการวิจัย

1) กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านขอบข่ายการแนะแนววิถีพุทธ เป็นส่งเสริมให้ครูแนะแนว หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ให้บริการแนะแนวให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตร ไตรสิกขา พลละ 5 อิทธิบาท 4 พรหมวิหารธรรม มรรคมีองค์ 8 และโยนิโสณมสิการ เพื่อนำหลักธรรมดังกล่าวมาผสมผสานในการจัดกิจกรรมหรือบริการแนะแนว 2) บริการแนะแนววิถีพุทธ บริการแนะแนว 5 บริการเป็นกระบวนการพื้นฐานของงานแนะแนวมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการ การป้องกันปัญหา และการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน และเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเจริญงอกงามและพัฒนาได้อย่างเต็มที 3) ครูแนะแนววิถีพุทธ ครูผู้ทำหน้าที่ให้บริการ

แนะแนวเป็นผู้ที่บทบาทสำคัญในการเอื้อให้การดำเนินงานแนะแนวบรรลุเป้าประสงค์ ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ มีความเป็นกัลยาณมิตร สอดคล้องกับการศึกษาของสายหยุด มีฤกษ์ และคณะ (2567) ศึกษาเรื่อง การพัฒนา กระบวนการและการสร้างเครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากร ทางการศึกษาในสังคมไทย งานวิจัยนี้ มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธ โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเครือข่ายและหาสมาชิกในการขับเคลื่อนเครือข่าย มีขั้นตอนการสร้างเครือข่าย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างผู้นำ การสร้างจิตสำนึก และการ แสวงหาสมาชิกเครือข่าย

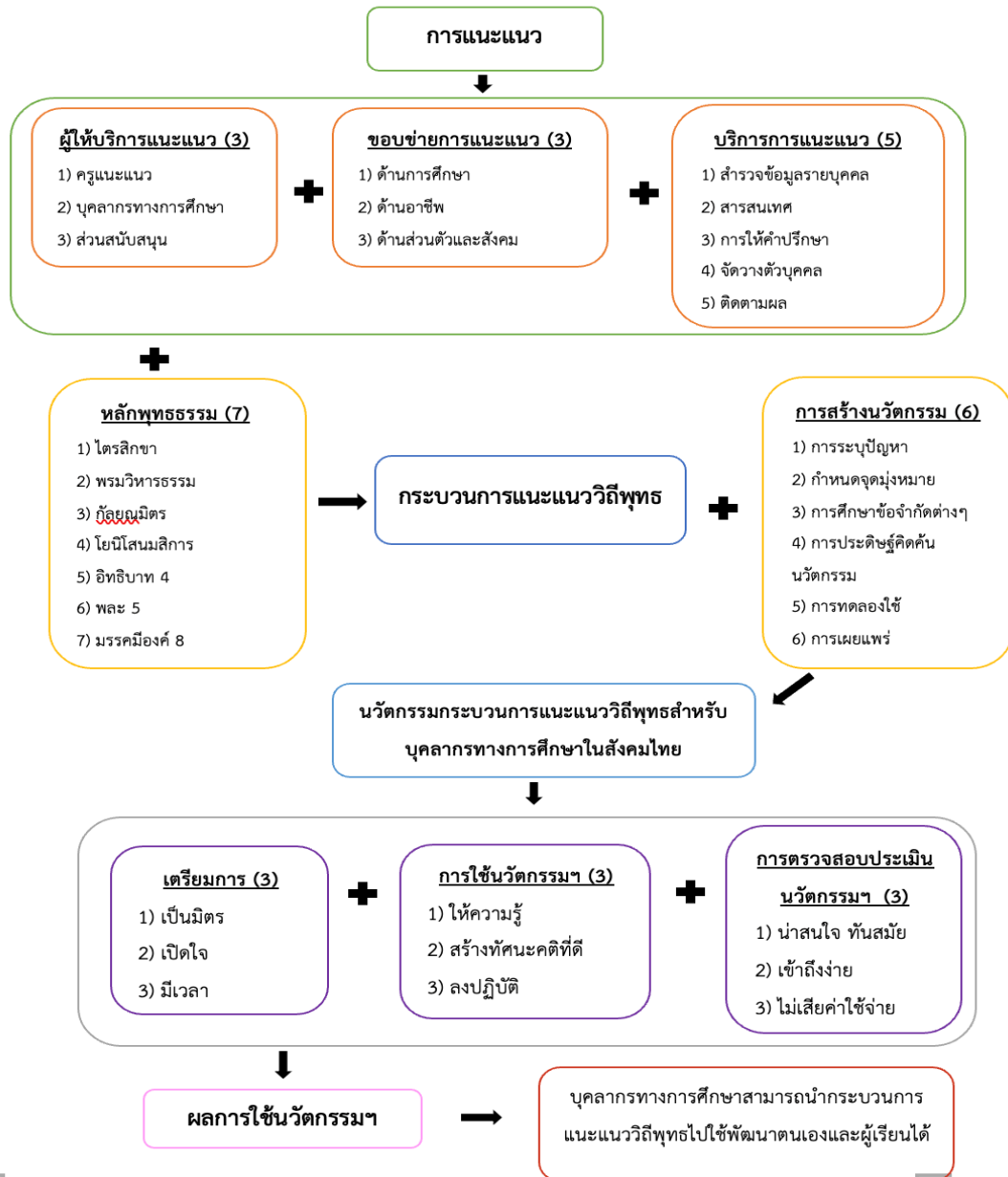
2) นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็นนวัตกรรมที่เป็นกระบวนการ พัฒนาต่อยอดงานแนะแนวที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากขึ้นโดยการ ประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสานกับการดำเนินงานแนะแนว ประกอบด้วยโมดูลการฝึกอบรม 6 โมดูล ประกอบด้วย โมดูลที่ 1 คุณค่าของงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครูแนะแนววิถีพุทธ โมดูล ที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ โมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 5 บริการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ โมดูลที่ 6 กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติสอดคล้องกับชวน ภาวังกุล (2552) ได้ศึกษาเรื่อง นวัตกรรม การบริหารสถานศึกษาชายแดนภูมิภาคตะวันตกผลการวิจัยพบว่า 1) นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาชายแดน ภูมิภาคตะวันตก 2) องค์ประกอบนวัตกรรมการบริหาร สถานศึกษาชายแดนภูมิภาคตะวันตก เป็นรูปแบบที่ ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระ ได้แก่ ภาวะผู้นำการพัฒนาวัตกรรม การกระจายอำนาจ การวางแผน การจัดการ ความรู้ การใช้สถานศึกษาเป็นฐาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ซึ่งมี ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

3) นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็นมโนทัศน์ความรู้ที่ เกิดขึ้นใน 3 ประการ คือ ประการแรก เตรียมความพร้อมภายในจิตใจของครู ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในของครู ผู้ทำหน้าที่แนะแนว ที่มีจิตใจที่ประกอบด้วยเมตตากรุณา มีความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน ประการที่ 2 ครูผู้ทำ หน้าที่งานแนะแนวได้นวัตกรรมที่มีความน่าสนใจ ทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายและไม่เสียค่าใช้จ่ายในการใช้นวัตกรรมมา ก่อให้เกิดคุณค่าต่อบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำกระบวนการแนะแนววิถีพุทธไปใช้พัฒนาการทำงานในหน้าที่ ของตน เกิดความสุขในการปฏิบัติงาน และเป็นการส่งเสริมให้ประสิทธิภาพการแนะแนวในสถานศึกษาเพิ่มขึ้น มี ความสุขในการปฏิบัติงาน เป็นประโยชน์ช่วยพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืน ส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญ ประการที่ 3 ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถศึกษาเล่าเรียนและดำเนินชีวิตได้เหมาะสมกับศักยภาพของ ตนสอดคล้องกับ Arbuckle (1997) ได้ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบที่มีผลต่อการสนับสนุนการ เปลี่ยนแปลงทาง การศึกษาหรือการนวัตกรรมการต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการบวนการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า การใช้นวัตกรรม ทางการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ผลดี มีดังนี้ 1) ครู อาจารย์ผู้สอนต้อง เข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการใช้นวัตกรรมนั้นเป็นอย่างดี 2) ผู้บริหารต้องใช้วิจารณ์ญาณการ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การช่วยเหลือและ สนับสนุน 3) จัดให้มีการฝึกอบรมและติดตามผล การใช้นวัตกรรมนั้น 4) โครงการใหม่ในการใช้นวัตกรรมต้อง นำไปสู่การปฏิบัติจริง 5) โครงการต้อง ได้รับความช่วยเหลือจากท้องถิ่นในด้านทรัพยากรและงบประมาณ 6) โครงการต้องมีการปรับปรุงครู อาจารย์และการปฏิบัติตามโครงการ 7) โครงการต้องจำกัดจำนวนประชากร 8) โครงการต้องมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษาสอดคล้องกับ ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธรและคณะ (2561) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ในระดับประถมศึกษา พบว่า 1) นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ทักษะการคิดของผู้เรียน ในระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการและกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้ตัวอย่างกิจกรรมและการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 2) ผลที่ เกิดขึ้นกับครู พบว่า ครูกลุ่มทดลองมี พัฒนาการด้านความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม มีทักษะการสอนเพื่อพัฒนา ทักษะการคิดอยู่ในระดับมาก และมีความ คิดเห็นต่อนวัตกรรมฯ อยู่ในระดับมากเช่นกันสำหรับผลที่เกิด ขึ้นกับผู้เรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมี

พัฒนาการด้านทักษะการคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุม และส่วนใหญ่มี ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากในทุกด้าน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

อธิบายองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย คือ กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ให้บริการแนะแนวต้องมีบทบาทหน้าที่ในการแนะแนว มีความชำนาญ และมีความพร้อม รวมถึงจุดมุ่งหมายของการแนะแนว ต้องทราบว่าการแนะแนวนั้นมีขอบข่ายการแนะแนว 3 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านอาชีพ 3) ด้านส่วนตัวและสังคม เพื่อให้ได้ให้บริการแนะแนว 5 บริการ ประกอบด้วย 1) บริการสำรวจเป็นรายบุคคล 2) บริการสารสนเทศ 3) บริการให้

การปรึกษา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล 5) ติดตามผล ได้ถูกต้อง โดยมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ 1) ไตรสิกขา 2) พรหมวิหารธรรม 3) กัลยาณมิตร 4) โยนิโสมนสิการ 5) อิทธิบาท 4 6) พละ 5 7) มรรคมรรค 8 นำมาบูรณาการกับการสร้างนวัตกรรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ 4) การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม 5) การทดลองใช้ 6) การเผยแพร่ ได้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธฯ ที่ได้ การเตรียมการใช้ต้องมีความเป็นมิตรผู้ให้บริการและผู้รับบริการต้องมีการเปิดใจ มีเวลาในการใช้นวัตกรรมฯ การจัดการนวัตกรรมฯ ต้องมีความน่าสนใจ ทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายและไม่เสียค่าใช้จ่ายในการใช้นวัตกรรมฯ เมื่อนิสิตใช้นวัตกรรมผลการใช้นวัตกรรมฯ ต้องก่อให้เกิดคุณค่าต่อบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำกระบวนการแนะแนววิถีพุทธไปใช้พัฒนาตนเองและผู้อื่นได้ ส่งเสริมให้ประสิทธิภาพการแนะแนวในสถานศึกษาเพิ่มขึ้น มีความสุขในการปฏิบัติงาน เป็นประโยชน์ช่วยพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืน ส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ ไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายให้มีการพัฒนาศักยภาพของครูแนะแนว ให้มีหัวใจพุทธ
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธให้เกิดขึ้นในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองในพื้นที่ต่าง ๆ และมีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมกระบวนการมากขึ้น เพื่อส่งเสริมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 2) ควรมีการพัฒนากิจกรรมกระบวนการวิถีพุทธให้ทันกับเหตุการณ์ สถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อประสิทธิภาพของนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

เอกสารอ้างอิง

- ชวน ภารังกุล. (2553). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 1(1), 201-208.
- ชุดิมา ศิริรักษ์. (2564). *ชุดกิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2564, จาก https://www.kroobannok.com/news_file/p90884351904.pdf
- ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร และคณะ. (2561). การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(1), 44-60.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สรายุทธ อุดม และคณะ. (2564). พุทธวิธีการให้การปรึกษาตามจริตของบุคคล. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 8(7), 199-216.
- สายหยุด มีฤกษ์ และคณะ (2567). การพัฒนากระบวนการและการสร้างเครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากร ทางการศึกษาในสังคมไทย. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 9(3), 382-394.

- สายหยุด มีฤทธิ์. (2562). *การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สายหยุด มีฤทธิ์. (2564). นวัตกรรมและผลการใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารครูศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 8(2), 115-130.
- Arbuckle, A. (1977). *A Study of facilitating Continued Implementation of Educational change*. (Doctoral Dissertation). University of Massachusetts.
-